



TÜRKÇE MARATONU

KONU ÖZETLİ ETKİNLİKLİ
HİBRİT KİTAP



İnteraktif Çalışma Destekli



Köprü Kuralım Etkinlikleri



Bağlanalım Etkinlikleri

Adım Adım Beceri Temelli Sorulara !



5.
SINIF



Akıllı Tahta



Sanal Optik



Video Çözüm

maraton yayıncılık

Mehmet BAYSAL

ÜRÜN ADI

5. SINIF
TÜRKÇE MARATONU
KONU ÖZETLİ ETKİNLİKLİ HİBRİT KİTAP

ISBN

978-625-7225-45-8

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Elif ÇAĞLAR

YAZARLAR

Mehmet BAYSAL

EDİTÖR

Cansu HİN

KAPAK TASARIMI

Bull Ajans

DİZGİ VE MİZANPAJ

Maraton Yayıncılık

BASIM YERİ

ERTEM BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika 48083

İLETİŞİM

Saray Mah. 113. Cad. No:2 Kahramankazan – ANKARA
Tel: 0850 288 35 00 Faks: 0850 288 35 09
www.maratonyayincilik.com
info@maratonyayincilik.com

Bu kitabın dijital uygulamalarına
www.maratonyayincilik.com
adresimizden ulaşabilirsiniz.



@maratonyayinlari



@maratonyayincilik

Tüm yayın hakları **AjansN Yayın Tanıtım Sanayi ve Dış Tic. Ltd. Şti.**'ne aittir.
Yazılı izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

maratonyayincılık



İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner, aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garb'ın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar;
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı!
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır atanı;
Verme, dünyâları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fişkırarak, toprağı sıksan şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Hudâ,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyâda cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne nâ-mahrem eli!
Bu ezanlar-ki şehâdetleri dinin temeli
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım;
Her cerihamdan, İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır rûh-i mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek Arş'a değer, belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl;
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Akif Ersoy

TÜRKÇE MARATONU'NDA NELER VAR?

KİTAPTA

1. Konu Özetleri

Her mikro konu için gerekli ve yeterli oranda konu özetleri

2. Etkinlikler

Her mikro konu için konuyu pekiştirmeyi sağlayan farklı tarzlarda hazırlanmış alıştırmalar ve etkinlikler

3. Yazılı Parkuru

Yıl içindeki yazılı sınavlarda çıkabilecek soruların yer aldığı, kitabın sonunda bulunan dört adet yazılıya hazırlık çalışmaları

4. Zorluk Dereceli Testler

Düşündürücü Test

Zorluk derecesinin biraz daha arttığı, daha fazla yeni nesil soruların bulunduğu testler

Kafa Tutan Test

Tamamı yeni nesil sorulardan oluşan, maratonda final bayrağını kaldırtacak olan testler

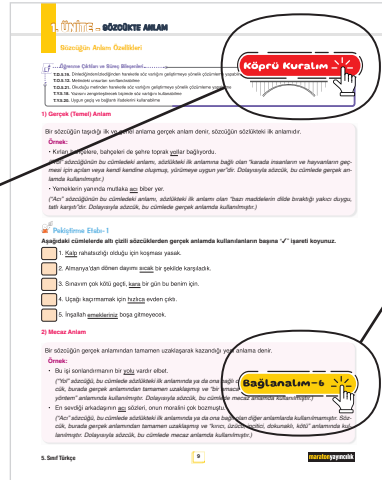
KİTABA EK OLARAK DİJİTALDE

1. Köprü Kuralım Etkinlikleri

Linke tıklayarak ulaşabileceğiniz Köprü Kuralım etkinlikleri yeni MEB müfredatında özellikle vurgulanan, öğrencinin önceki eğitim öğretim sürecinden getirdiği kabul edilen bilgi ve beceriyi ölçmeyi ve yeni öğrenecekleri arasında köprü kurmayı amaçlar.

2. Bağlanalım Etkinlikleri

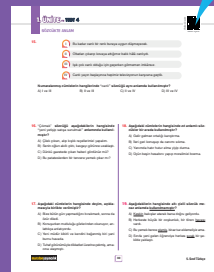
Kitaptaki etkinliklerin dışında kitabı zenginleştirmek ve böylece öğretmen ve öğrencilere daha fazla içerik sunabilmek amacıyla yapılmıştır. Bu etkinlikler interaktiftir. Kitaptaki linke tıklanarak ulaşılabilir.



MARATON DİJİTAL

- Akıllı Tahta
- Sanal Optik
- Video Çözüm

Kıptaki karekodu okutarak ulaşacağınız www.maratonyayincilik.com adresimizden akıllı tahta, video çözüm, sanal optik uygulamalarımızı indirebilirsiniz.



Cevaplar

Genel Sınavlar

Sorular	Doğru	Yanlış	Baş		
1	A	B	C	D	
2	A	B	C	D	
3	A	B	C	D	
4	A	B	C	D	
5	A	B	C	D	
6	A	B	C	D	
7	A	B	C	D	
8	A	B	C	D	
9	A	B	C	D	
10	A	B	C	D	

Her testteki karekodu okutarak pratik bir şekilde sadece o testin sanal optiğine ve video soru çözümlerine ulaşmanız çok kolay!

1. ÜNİTE

SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri.....	9
Test 1 (Düşündüren).....	13
Söz Öbekleri.....	15
Test 2 (Düşündüren).....	19
Sözcükler Arası Anlam İlişkisi.....	21
Test 3 (Düşündüren).....	25
Test 4 (Kafa Tutan).....	27

2. ÜNİTE

CÜMLEDE ANLAM

Anlam İlişkisine Göre Cümleler.....	33
Kanıtlanabilirliğine Göre Cümleler	36
Test 1 (Düşündüren).....	37
Hâkim Olan Duyguya Göre Cümleler.....	39
Test 2 (Düşündüren).....	45
İfade Ettiği Anlama Göre Cümleler	47
Test 3 (Düşündüren).....	53
İçeriği ve Anlatımına Göre Cümleler	55
Test 4 (Düşündüren).....	59
Test 5 (Kafa Tutan).....	61

3. ÜNİTE

PARAGRAFTA ANLAM

Paragrafın Anlam Özellikleri.....	67
Test 1 (Düşündüren).....	71
Test 2 (Düşündüren).....	73
Düşünceyi Geliştirme Yolları	75
Paragraf Türleri (Anlatım Biçimleri).....	77
Hikâye Unsurları	79
Test 3 (Düşündüren).....	81
Paragrafta Yapı	83
Test 4 (Düşündüren).....	89
Paragrafta Dil ve Anlatım.....	91
Test 5 (Kafa Tutan).....	95

4. ÜNİTE

METİN TÜRLERİ VE SÖZ SANATLARI

Metin Türleri	101
Söz Sanatları.....	120
Test 1 (Düşündüren).....	123
Test 2 (Düşündüren).....	125
Test 3 (Kafa Tutan)	127

5. ÜNİTE

GÖRSEL, TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA

Görsel Okuma	133
Grafik Yorumlama	137
Tablo Yorumlama.....	139
Harita ve Kroki Yorumlama	141
Test 1 (Düşündüren).....	143
Test 2 (Kafa Tutan)	145

6. ÜNİTE

SÖZEL MANTIK VE MUHAKEME

Sözel Mantık Yürütme	153
Yer-Konum Belirleme.....	155
Sıralama	158
Sınıflandırma ve İlişkilendirme	161
Şifreleme.....	163
Test 1 (Düşündüren).....	165
Test 2 (Kafa Tutan)	167

7. ÜNİTE

İSİMLER (ADLAR)

İsimler.....	173
Varlıklara Verilişlerine Göre İsimler	174
Varlıkların Sayılarına Göre İsimler	176
Varlıkların Oluşlarına Göre İsimler	178
Test 1 (Düşündüren).....	179
Test 2 (Kafa Tutan)	181

İÇİNDEKİLER

8. ÜNİTE

İSİMLERİ ÇEŞİTLİ ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN NİTELEYEN VE BELİRTEN SÖZ VARLIKLARI (SIFATLAR)

İsimleri Çeşitli Özellikleri Bakımından Niteleyen ve Belirten Söz Varlıkları (Sıfatlar)	185
Test 1 (Düşündüren).....	191
Test 2 (Kafa Tutan)	193

9. ÜNİTE

İSMİN YERİNE TERCİH EDİLEN SÖZ VARLIKLARI (ZAMİRLER/ADILLAR)

İsmi Yerine Tercih Edilen Söz Varlıkları (Zamirler/Adıllar)	197
Test 1 (Düşündüren).....	201
Test 2 (Kafa Tutan)	203

10. ÜNİTE

İŞLEV TEMELLİ SÖZ VARLIKLARI (KARŞILAŞTIRMA, BENZERLİK VE ÖZETLEME İŞLEVİ SÖZ VARLIKLARI)

Karşılaştırma İşlevli Söz Varlıkları.....	207
Benzerlik İşlevli Söz Varlıkları	209
Özetleme İşlevli Söz Varlıkları.....	210
Test 1 (Düşündüren).....	211
Test 2 (Kafa Tutan)	213

11. ÜNİTE

YAZIM KURALLARI

Sayıların Yazılışı	217
Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler	220
Test 1 (Düşündüren).....	225
Test 2 (Kafa Tutan)	227

12. ÜNİTE

NOKTALAMA İŞARETLERİ

Nokta, Virgül.....	231
Test 1 (Düşündüren).....	235
İki Nokta, Üç Nokta, Soru İşareti, Ünlem İşareti	237
Test 2 (Düşündüren).....	241
Kısa Çizgi, Uzun Çizgi, Kesme İşareti	243
Test 3 (Düşündüren).....	245
Test 4 (Kafa Tutan).....	247

I. DÖNEM I. YAZILIYA HAZIRLIK YAZILI PARKURU ...	249
I. DÖNEM II. YAZILIYA HAZIRLIK YAZILI PARKURU...	251
II. DÖNEM I. YAZILIYA HAZIRLIK YAZILI PARKURU ..	253
II. DÖNEM II. YAZILIYA HAZIRLIK YAZILI PARKURU ..	255

Cevap Anahtarı	257
----------------------	-----

1. Ünite

SÖZCÜKTE ANLAM



» Bu Ünite Neler Öğreneceğiz?

- Sözcüklerin gerçek, mecaz, terim ve yan anlamlarının özelliklerini ve bu anlamların nasıl ayırt edileceğini öğreneceğiz.
- Sözcüklerin birden çok anlamı olabileceğini öğreneceğiz.
- Deyimler, atasözleri, özdeyişler, ikilemeler ve pekiştirilmiş sözcüklerin neler olduğunu, bunların nasıl ayırt edildiğini öğreneceğiz.
- Eş anlamlı, zıt anlamlı, eş sesli ve yakın anlamlı sözcüklerin özelliklerini öğreneceğiz.

SÖZCÜKTE ANLAM

1

SÖZCÜĞÜN ANLAM ÖZELLİKLERİ

1. Gerçek Anlam
2. Mecaz Anlam
3. Terim Anlam
4. Yan Anlam
5. Çok Anlamlılık

2

SÖZ ÖBEKLERİ

1. Deyimler
2. Atasözleri
3. Özdeyişler
4. İkişmeler
5. Pekiştirmeler (Pekiştirilmiş Sözcükler)

3

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİSİ

1. Eş Anlamlı (Anlamdaş) Sözcükler
2. Zıt (Karşıt) Anlamlı Sözcükler
3. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler
4. Yakın Anlamlı Sözcükler

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri



Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri

- T.D.5.19. Dinlediğinden/izlediğinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme
- T.O.5.12. Metindeki unsurları sınıflandırabilme
- T.O.5.21. Okuduğu metinden hareketle söz varlığını geliştirmeye yönelik çözümleme yapabilme
- T.Y.5.18. Yazısını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme
- T.Y.5.20. Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme

1) Gerçek (Temel) Anlam

Bir sözcüğün taşıdığı ilk ve genel anlama gerçek anlam denir, sözcüğün sözlükteki ilk anlamıdır.

Örnek:

- Kıruları bahçelere, bahçeleri de şehre toprak yollar bağlıyordu.

("Yol" sözcüğünün bu cümledeki anlamı, sözlükteki ilk anlamına bağlı olan "karada insanların ve hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer"dir. Dolayısıyla sözcük, bu cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.)

- Yemeklerin yanında mutlaka acı biber yer.

("Acı" sözcüğünün bu cümledeki anlamı, sözlükteki ilk anlamı olan "bazı maddelerin dilde bıraktığı yakıcı duygu, tatlı karşıtı"dır. Dolayısıyla sözcük, bu cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.)



Pekiştirme Etabı- 1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanların başına "✓" işareti koyunuz.

☐

1. Kalp rahatsızlığı olduğu için koşması yasak.

☐

2. Almanya'dan dönen dayımı sıcak bir şekilde karşıladık.

☐

3. Sınavım çok kötü geçti, kara bir gün bu benim için.

☐

4. Uçağı kaçırmamak için hızlıca evden çıktı.

☐

5. İnşallah emekleriniz boşa gitmeyecek.

2) Mecaz Anlam

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama denir.

Örnek:

- Bu işi sonlandırmanın bir yolu vardır elbet.

("Yol" sözcüğü, bu cümlede sözlükteki ilk anlamında ya da ona bağlı olan diğer anlamlarda kullanılmamıştır. Sözcük, burada gerçek anlamından tamamen uzaklaşmış ve "bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem" anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla sözcük, bu cümlede mecaz anlamda kullanılmıştır.)

- En sevdiği arkadaşının acı sözleri, onun moralini çok bozmuştu.

("Acı" sözcüğü, bu cümlede sözlükteki ilk anlamında ya da ona bağlı olan diğer anlamlarda kullanılmamıştır. Sözcük, burada gerçek anlamından tamamen uzaklaşmış ve "kırıcı, üzücü, incitici, dokunaklı, kötü" anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla sözcük, bu cümlede mecaz anlamda kullanılmıştır.)

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri



Pekiştirme Etabı- 2

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanların başına “G”, mecaz anlamda kullanılanların başına “M” yazınız.

1. Aferin size; bayılıyor böyle efendi, düşünceli ve örnek çocukları görünce.
2. Tiner döküp bu boyayı biraz daha açmak lazım.
3. Biraz da ders çalış, ne futbol hastası çıktın!
4. Tebrik ederim, yemeğin baharatını tam karanında atmışsın.
5. Kafasındaki stratejileri denemek için sabırsızlanıyordu.

3) Terim Anlam

Bir sözcüğün bilim, sanat, spor, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayacak şekilde kullanılmasına denir.

Örnek:

Tiyatronun üçüncü sahnesinde olaylar çözümlenmeye başlıyor.

(“Sahne” sözcüğü, bu cümlede tiyatro sanatındaki anlamıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla sözcük terim anlamlıdır.)

Yeğenim sayıları binler basamağına kadar çözümlenmeyi biliyor.

(“Basamak” sözcüğü, bu cümlede matematik bilimindeki anlamıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla sözcük terim anlamlıdır.)



Pekiştirme Etabı- 3

Aşağıdaki cümlelerde bulunan “güç”, “ışık” ve “problem” sözcüklerinin anlam özelliklerini (gerçek, mecaz, terim) yanlarındaki kutucuklara yazınız.

- | | | |
|---|--|--|
| 1 | Bütün olumsuzluklara rağmen güzel şeyler hep yaşama <u>gücü</u> veriyor bana. | |
| 2 | Birim zamanda yapılan işe <u>güç</u> denir. | |
| 3 | Bu çocuk çok akıllı, gözlerinden <u>ışık</u> saçılıyor. | |
| 4 | Bütün dairelerin <u>ışıkları</u> kapalı, herkes uyuyor olmalı. | |
| 5 | Yaş <u>problemlerindeki</u> kural şudur: İki kişinin yaşları farkı yıldan yıla değişmez. | |
| 6 | Derste asla yerine oturmaz, tam bir <u>problem</u> çocuk. | |

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri

Bağlanalım-1



4) Yan Anlam

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamıyla (temel anlam) bağlantılı olarak kazandığı yeni anlama denir.

Özellikleri:

- Sözcüğün, temel anlamında bahsedilen varlığa benzerliği söz konusudur.
- Genellikle insana ait organ isimlerinin cansız varlıklara yakıştırılması ile oluşur.

Örnek:

Kapının kolu kırılmak üzereydi.

(Bu cümledeki "kol" sözcüğü organ adı olan koldan hareketle, kapının bir parçasına yakıştırma yoluyla verilmiştir. Aynı zamanda gerçek anlamdaki "kol" ile "kapının kolu" arasında benzerlik bulunmaktadır.)

Yokuşun başına kadar koşmuştuk.

(Bu cümledeki "baş" sözcüğü, yokuşun en üst kısmını ifade eder; insandaki "baş" ise vücudun en üst kısmıdır. Yani gerçek anlam ilgisi devam ederken benzerlik ilgisi de bulunmaktadır.)



Pekiştirme Etabı- 4

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden gerçek anlamda kullanılanların başına "G", yan anlamda kullanılanların başına "Y" yazınız.

- ☐ 1. Gözünde bir ağrı hissetmeye başlamıştı.
- ☐ 2. Aradığı anahtarı masanın gözünde buldu.
- ☐ 3. Köprünün ayağındaki demirler çok eskimiş.
- ☐ 4. Dünkü halı saha maçında ayağından sakatlanmış.

Bağlanalım-2



5) Sözcükte Çok Anlamlılık

Bir sözcüğün birden çok anlamı ifade edecek şekilde kullanılmasına denir.

Örnek:

- Duvar, çeşitli küçük kâğıtlara basılmış resimlerle kaplıydı. (Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan)
- Çocuklarından en küçükü daha zayıftı. (Yaşı daha az olan)
- Kimseden en küçük bir alaka görmüyordum. (Niceliği az olan)
- Bu el soğuktu ve titriyordu. (Isısı düşük olan, sıcak karşıtı)
- Soğuk tavırlarla birbirlerini selamlayıp uzaklaştılar. (Duygudan, sevgiden yoksun olan, yakın ve içten olmayan)

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcüğün Anlam Özellikleri



Pekiştirme Etabı- 5

“Tutmak” sözcüğünün anlamlarını, bu anlamda kullanıldığı cümlelerle eşleştiriniz.

Cümleler	Anlamlar
1 Kucağında kundaklı bir çocuk tutuyordu.	a Gereğini yapmak, yerine getirmek
2 Verdiği sözü tutmuş, vaktinde gelmişti.	b Varsaymak, farz etmek
3 Haydi, tut ki söylediklerini yapmadı.	c Sürmek, zaman almak
4 Bu iş iki saat tuttu.	d Elde bulundurmak, ele almak

1

2

3

4



Pekiştirme Etabı- 6

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin hangi anlamda kullanıldığını belirleyip anlamları işaretleyiniz.

1. Türk iradesinin ne demek olduğunu göreceksin.

- a) Gözle algılamak, seçmek.
- b) Anlamak, kavramak, sezmek.

2. Geçen telefonda görüşmüştük, bilemedin mi beni?

- a) Birini veya bir şeyi özelliklerinden tanıyıp çıkarmak.
- b) Bir şeyi yapmaya yeteneği olmak.

3. Hani bunu anladık ama ya diğer söylediğin ne olacak?

- a) Bir şey hakkında bilgisi bulunmak.
- b) Doğru ve yerinde bulmak.

4. Adamı nereden tanıdığımı tam olarak çıkarmaya çalıştım.

- a) Anımsamak.
- b) Sonunu getirmek.

5. Hazır araba varken eşyayı eve atalım.

- a) Bir şeyi yere doğru bırakmak.
- b) Bir yerden başka bir yere taşımak.

6. Okula gelen velilere müdürümüz çay söyler.

- a) Bir şey ısmarlamak.
- b) Yapılmasını istemek.

7. Pencerenin kenarına dayanmış, sokakta oynayan çocukları izliyordu.

- a) Bütün gücünü kullanarak bir işi yapmak.
- b) Bir yere yaslanmak, kendini dayamak.

8. Kira dâhil olduğu hâlde aylık masrafımız tam beş lira ediyordu.

- a) Herhangi bir değerde olmak.
- b) Birini bir şeyden yoksun bırakmak.

9. Sınavımın iyi geçtiğini düşünüyordum oysa yanlışlar doğruları götürmüştü.

- a) Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek.
- b) Kaybolmasına, yok olmasına yol açmak.

10. Bu iş böyle giderse zarar edeceğimiz açıktır.

- a) Sürmek, devam etmek.
- b) Tüketilmek, harcanmak.

Sözcüğün Anlam Özellikleri

1.

Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlama "meceaz anlam" denir. Örneğin, "Mahalleyi bir anda keskin bir koku sardı." cümlesinde "keskin" sözcüğü gerçek anlamından uzaklaşarak meceaz anlamda kullanılmıştır.

Buna göre,

I.	Beyaz karıncalar büyük gruplar hâlinde <u>yaşayan</u> canlılardır.
II.	Bir kelebeğin <u>kanatları</u> üst üste dizilmiş pullarla kaplıdır.
III.	<u>Boş</u> gözlerle etrafını seyrediyor ama beni görmüyordu.
IV.	Arkadaşlarımıza verdiğimiz sözü tutmazsak <u>yanarız</u> .

cümlelerinin hangilerinde altı çizili sözcük meceaz anlamıyla kullanılmıştır?

A) I ve II

B) I ve III

C) II ve IV

D) III ve IV

2. Eda öğretmen öğrencilerine aşağıdaki cümleleri vermiş ve altı çizili sözcüklerin gerçek, meceaz, terim ve yan anlam-lardan hangilerini karşılayacak şekilde kullandıklarını sormuştur.

I.	Filmde <u>rol</u> alacağı için çok heyecanlıydı.
II.	Bu kötülüklerden dolayı insanlardan <u>soğudum</u> .
III.	Bu şarkıda <u>insanı</u> etkileyen bir melodi var.
IV.	İki yakayı birbirine bağlamak için <u>köprü</u> yapıldı.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

Yavuz	I numaralı cümlede terim anlamda kullanılmıştır.
Gökçen	II numaralı cümlede meceaz anlamda kullanılmıştır.
Alparslan	III numaralı cümlede yan anlamda kullanılmıştır.
Meryem	IV numaralı cümlede gerçek anlamda kullanılmıştır.

Buna göre bu öğrencilerden hangisinin verdiği cevap yanlıştır?

A) Yavuz

B) Gökçen

C) Alparslan

D) Meryem

Sözcüğün Anlam Özellikleri

3.

Doğada yaşayan her hayvan farklı şekillerde hayatını devam ettirir. Bazı hayvanlar tek başına bazıları ise sürü hâlinde yaşar. Bazısı çok hızlı, bazıları çok yavaştır. Bazıları avını yakalamak için birlikte çalışır, bazıları da kendi yeteneklerinin farkında olduğundan tek başına yakalar avını.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçadaki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin yerine kullanılamaz?

A) Maharet

B) Çoğu

C) Süratli

D) Kimi

4. “Çekmek” sözcüğü aşağıdaki cümlelerin hangisinde “güç durumlara dayanmak, katlanmak” anlamında kullanılmıştır?

A) Eve tadilat yaptıracığı için banka hesabından bir miktar para çekti.

B) Bu meçhul hastalığı ne yazık ki sekiz yaşımdan beri çekiyorum.

C) Sandalyeleri çekiyorlar, masanın etrafında bir halka oluşturuyorlardı.

D) Beni lüks bir restorana götürüp güzel bir akşam yemeği çekti.

5. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerden hangisi yan anlamda kullanılmıştır?

A) Geçen hafta karşıdaki dağın sırtlarında kekik topladık.

B) Sıcak havayla soğuk hava karşılaşınca rüzgâr oluşur.

C) Herkese çok iyi davranır, ince bir insan olduğunu gösterirdi.

D) Maç sırasında Ali'nin burnuna top çok sert bir şekilde çarptı.

6.

Bir sözcüğün sözlükteki ilk anlamı gerçek anlamdır.

Kısa bir süre sonra yaşlı köpek açık kapıdan to-
pallayarak içeri girdi. Etrafını yarı kapalı gözlerine
yerleşmiş yumuşak bakışlarla izledi. Keskin bir koku
varmış gibi havayı kokladı. Sonra yere yatıp başını
patilerinin arasına yerleştirdi.

Bu parçada numaralanmış sözcüklerden hangileri gerçek anlamda kullanılmıştır?

A) I ve II

B) I ve IV

C) II ve III

D) III ve IV

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Söz Öbekleri

1) Deyimler

Bir olayı, bir durumu, bir kavramı daha akıcı, daha etkili anlatmak için en az iki sözcüğün bir arada kullanılmasıyla oluşan ve çoğu zaman gerçek anlamından uzaklaşıp kendine özgü bir anlam kazanan kelime gruplarına denir.

Örnek:

- Kulağına girmemek (*Söylenilen sözlere önem vermemek, söylenenleri anlamamak, benimsememek*)
- Kafasını kurcalamak (*Zihnini meşgul etmek, düşündürmek*)
- Gönlü çekmek (*İmrenip istemek*)
- Eskisini aratmamak (*Yenisini eskisinin yerini doldurabilmek, yokluğunu sezdirmemek*)
- Çok olmak (*Haddini aşarak karşısındakini usandırmak*)

Özellikleri:

Kalıplaşmış sözlerdir. Deyimdeki bir sözcüğün yeri değiştirilemez, yerine eş anlamlısı dahi getirilemez.

Örnek:

Kafasına göre ✓ Başına göre ✗
Yüzüne gülmek ✓ Suratına gülmek ✗

Kişiye ve zamana göre çekimlenir.

Örnek:

- Eyvah, başıma dert açtım. (Ben)
- Yine yerinde duramamış, başıma dert açtı. (O)

Genellikle mecaz anlamlıdır.

Örnek:

- Hapı yutmak – Gerçekten de ilaç anlamındaki hapı yutmak anlamında değildir, kötü duruma düşmek anlamındadır.

Bir durumu, bir kavramı anlatmak için kullanılır; öğüt ve ders verme amacı taşımaz.

Örnek:

- Burnundan solumak – Çok öfkelenmiş olmayı anlatmak için kullanılır, öğüt verme yoktur.



Pekiştirme Etabı- 7

Aşağıda anlamlarıyla birlikte kullanılan deyimlerin olduğu cümlelerin başındaki kutucuklara “✓” koyunuz.

☐

1. Ne kadar çok zayıflamışsın, iğne ipliğe dönmüşsün.

☐

2. Size bu konuları dilim döndüğünce anlatmaya çalıştım.

☐

3. Üçü de hayatları boyunca gün görmemişler, sıkıntı içinde yaşayıp gitmişlerdi.

☐

4. Ayşe öğretmen, sınıfındaki öğrencilere gül gibi bakıyordu.

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Söz Öbekleri

Bağlanalım-3



2) Atasözleri

Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş, ders ve öğüt veren, söyleyeni belli olmayan kalıplaşmış sözlerdir.

Örnek:

- Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz. ("Her zaman çıkar peşinde koşan kişi, tehlikelerden uzak kalamaz." anlamında kullanılan bir söz.)
- Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz. ("Kolay kolay onarılamayacağı için bir kimsenin özellikle de dostlarımızın gönlünü kırmamaya özen göstermeliyiz." anlamında kullanılan bir söz.)

Özellikleri:

Kalıplaşmış sözlerdir. Herhangi bir atasözünde kullanılan sözcüğün yerine başka sözcük getirilemez.

Örnek:

- Terzi kendi söküğünü dikemez. ✓ İnsan kendi söküğünü dikemez. ✗

Genellikle mecaz anlamlıdır.

Örnek:

- El elin eşiğini türkü çağırarak arar. ("İnsanın kendi sıkıntı ve sorunlarına başkaları gereken önemi vermez, gerektiği kadar ilgilenmez." anlamında kullanılan bir söz.)



Dikkat

Deyimler ile Atasözleri Arasındaki Farklar

- Deyimler anlık durum için ya da söyleyen kişi için geçerliken atasözleri tüm zamanlar için geçerlidir.
- Deyimler öğüt vermez, atasözleri ise öğüt vermek amacıyla söylenir.
- Deyimler genellikle söz grubu şeklindeyken atasözleri cümle şeklindedir.



Pekiştirme Etabı-8

Aşağıda anlamca birbirine yakın olan atasözlerini eşleştiriniz.

- | | |
|---|-------------------------------|
| 1 Ak akçe kara gün içindir. | a Hatasız kul olmaz. |
| 2 İnsan beşer, kuldur şaşar. | b Sakla samanı, gelir zamanı. |
| 3 Bir elin nesi var, iki elin sesi var. | c İşleyen demir pas tutmaz. |
| 4 Akan su yosun tutmaz. | d Nerede birlik orada dirlik. |

1	2	3	4

3) Özdeyişler (Özlü Söz, Vecize)

Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir ilkeyi kısa ve kesin bir biçimde anlatan, kim tarafından söylendiği bilinen sözlerdir.

Örnek:

- Ön yargıları kırmak, atom çekirdeğini parçalamaktan daha zordur. (A. Einstein)
- Konuşmak ihtiyaç olabilir ama susmak sanattır. (Goethe)
- Hiçbir miras doğruluk kadar zengin değildir. (Shakespeare)

4) İkilemeler

Anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aralarında anlam ya da ses yönünden benzerliklerin olduğu aynı cinsten veya gruptan en az iki sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşan sözcük gruplarına denir.

Örnek:

- Aynı sözcüğün tekrarlanmasıyla oluşan: hızlı hızlı, ağır ağır, tatlı tatlı...
- Karşıt anlamlı sözcüklerle oluşan: ileri geri, az çok, büyük küçük...
- Eş anlamlı sözcüklerle oluşan: sağ salım, ses seda, güçlü kuvvetli...
- Yakın anlamlı sözcüklerle oluşan: mal mülk, akıl fikir, ak pak...
- Biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerle oluşan: saçma sapan, sıkı fıkı, ufak tefek...
- İki de anlamsız sözcükle oluşan: mırın kırın, ıvır zıvır, paldır küldür...
- Yansıma sözcüklerle oluşan: takır tukur, horul horul, çat pat...



Pekiştirme Etabı- 9

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere verilen ikilemeleri anlama uygun olacak biçimde yerleştiriniz.

doğru düzgün

eften püften

iri iri

ileri geri

çat pat

1. Hepimizin moralini bozuyor,konuşuyordu.
2. Asmadaki üzümler, görenleri kendine hayran bırakıyordu.
3. Hava buz gibi, git de üzerinebir şeyler giy.
4. Küçük çocuk Türkçesiyle herkesi güldürdü.
5. bahaneler üreteceğinize çalışın!

1. ÜNİTE - SÖZCÜKTE ANLAM

Söz Öbekleri



Pekiştirme Etabı-10

İkilemeler			
1. bata çıka	8. cümbür cemaat	15. ince ince	22. apar topar
2. şırıl şırıl	9. eciş bücüş	16. abur cubur	23. irili ufaklı
3. abuk sabuk	10. iyi kötü	17. çoluk çocuk	24. uslu uslu
4. ağır ağır	11. açık açık	18. ileri geri	25. adım adım
5. eğri büğrü	12. yavaş yavaş	19. er geç	26. fokur fokur
6. düşe kalka	13. ıvır zıvır	20. mırın kırın	27. eski püskü
7. tıkır tıkır	14. aşağı yukarı	21. az çok	28. şarıl şarıl

Verilen ikilemeleri oluşum şekillerine göre gruplandırıp numaralarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Oluşum Şekilleri	İkilemeler
Aynı Sözcüğün Tekrarıyla Oluşanlar	
Zıt Anamlı Sözcüklerden Oluşanlar	
İkisi de Anlamsız Sözcüklerden Oluşanlar	
Yansıma Sözcüklerden Oluşanlar	
Biri Anamlı Biri Anlamsız Sözcüklerden Oluşanlar	



5) Pekiştirmeler (Pekiştirilmiş Sözcükler)

İfadenin ve anlatımın gücünü arttırmak için sözcüğün ilk ünlüsüne kadar olan kısmının sonuna -m, -p, -r, -s ünsüzlerinden biri getirilerek oluşturulan hecenin, kelimenin başına getirilmesiyle kurulan ve niteliği en yüksek derecesinde gösteren sözcüğe denir.

Örnek: uzun → upuzun sarı → sapsarı
mavi → masmavi koyu → kopkoyu

Soru eki olan “mi” ile de pekiştirme yapılabilir.

Örnek: güzel mi güzel, tatlı mı tatlı



Pekiştirme Etabı-11

Aşağıdaki cümlelerde yer alan altı çizili sözcükleri pekiştirilmiş hâle getirip cümleyi yeniden yazınız.

1

Duvara çarptığım için kolum mor olmuştu.

2

Karpuzlar bu mevsimde kırmızıdır.

3

Ekşi elma yemeyi çok severim.

4

Soğuk bir kış günü sıcak bir banyo iyi gelir.

Söz Öbekleri

1.

Deyimler, yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktararak günümüze kadar ulaşmış kültür miraslarındandır. Deyimlerdeki sözcükler kalıplaşmıştır. Bundan dolayı deyimdeki bir sözcüğün yerine eş anlamlısı dahi olsa getirilemez.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

- A) Bu işe kendini adadı, çok kafa patlattı.
- B) Yaptığımız işi beğenmedi, bize burun kıvrıldı.
- C) Epey yorulduğum, düşünemiyorum, beynim durdu.
- D) Ralli izlerken pistten bir an olsun gözlerini ayıramıyordu.

2.

- I. Atasözleri bir deneyimi yansıtır.
- II. Özlü sözler, söyleyenin görüşlerini içerir.
- III. Atasözlerinin söyleyeni bellidir.
- IV. Özlü sözlerin söyleyeni belli değildir.
- V. Atasözünde de özlü sözde de okuyana öğüt vermek amaçlanmıştır.

Numaralanmış ifadelerin hangilerinde “atasözü” veya “özlü söz”le ilgili yanlış bir bilgi verilmiştir?

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) III ve IV
- D) IV ve V

3. Aşağıdakilerin hangisinde ikileme diğerlerinden farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) Haberi alınca apar topar çıktık evden.
- B) Yırtık pırtık elbiselerini görünce hâline çok üzüldüm.
- C) Onların da bu fikre mırın kırın edeceğini biliyordum.
- D) Yediği abur cubur şeyler yüzünden midesi bulandı.

4.

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişahın üç kızı varmış, güzel mi güzel! Saçları varmış ipek ipek. Görenlerin parmağı ağzında kalırmış. Kızları görmek ne mümkün, padişah kızlarına gün yüzü göstermemiş. Nazardan sakındıkları için mi nedir, kızları kimseye göstermezlermiş. Bahçıvanları da bir ağaç dibinde onlara göz kulak olurmuş. Bahçıvan onları kendi çocukları gibi severmiş. Onlar için gözünü daldan budaktan sakınmazmış.

Bu parçada kaç tane deyim bulunmaktadır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

5.

- I. Deyimler de atasözleri de öğüt verir.
- II. Atasözleri gerçek anlamlı olabilirken deyimlerin hepsi mecaz anlamlıdır.
- III. Deyimler de atasözleri de kalıplaşmıştır.
- IV. Atasözleri genellikle cümle şeklindeyken deyimler sözcük grubu şeklindedir.

Numaralanmış ifadelerin hangilerinde “atasözü” veya “deyimler”le ilgili yanlış bir bilgi verilmiştir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) II ve III D) III ve IV

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde pekiştirmeli sözcük kullanılmıştır?

- A) Azar azar un dök de şu hamuru yoğurayım.
 B) Söylediklerini ona bir bir anlatacağım.
 C) Annesini çeke çeke kırtasiyeye götürmüş.
 D) Otobüs yolculuğum sapsarı tarlaların arasında geçti.